

Hac, dünya tarihinde yaşanan en geniş katılımlı yıllık uluslararası kongredir. Her yıl milyonlarca insan Mekke'ye gelir; Kâbe'de ve Arafat'ta birleşirler. Sanki asırlar önce Hz. Peygamberin (s.a.s.) yaptığı Veda Haccı'nı yeniden yaşamak isterler.

Peygamber Efendimizin "Veda Haccı"nda o asrın ümmeti bir araya gelmişti. Sadece Medine'de, Yemen'de ve çölde yaşayan bazı kişiler katılamamıştı. Peygamberimiz ömrünün son aylarında ashabının büyük bir kısmını bir arada görmenin ve onlarla hac yapmanın sevincini yaşıyordu.

Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktığında (m. 632) Hz. Peygamber her konaklama yerinde, önceki peygamberlerin hac yolculuğunu anlatıyor, Mekke'ye ulaştığında hac ibadetini bütün yönleriyle öğretiyor ve ünlü "veda konuşmaları"ni (hutbelerini) irat ederek ümmetine son tavsiyelerde bulunuyordu. O ümmetinin üzerine titreyen bir peygamberdi. Özellikle büyük hac günü (yevmü'l-hacci'l-ekber), emek çektiği bu kitle karşısında bir ömür boyu Allah'a hamdetmenin heyecanını yaşıyordu.

Kâbe'de yapılan hac ibadeti insanlık kadar eskidir. Bu kadim ibadeti başta Hz. Âdem olmak üzere birçok peygamber Mekke'yi ziyaret ederek yerine getirmiştir. Hz. Muhammed (s.a.s.) de bu peygamberlerden birisidir. Kur'an ve sünnette hac ve hac tarihi ile ilgili çok miktarda bilgi bulunmaktadır. Ayrıca Hz. Peygamber bizzat hac ibadetini fiili olarak ashab-ı kirama öğretmiştir. Hz. Peygamber'in hicretten önce Mekke'de kaç kere hac yaptığı hakkında ihtilaf vardır. Ancak hicretten sonra bir kere hac yaptığı kesindir. Buna da "Veda Haccı" denilmiştir.

Hac sembollerle doludur

Fiziki ve iktisadi şartları Mekke'ye gitmeye uygun olan her Müslümana hac yapmak farzdır. Çünkü o kişi hem normal hayatında hem de hacda Hz. İbrahim ve Hz. Muhammed gibi davranmak/yaşamak zorundadır. Hac yapmak isteyen Müslüman, Allah yolunda bir hayata söz vermek için yola çıkar. Onun için farklı bir süreç başlamıştır. Bu yolda paylaşmayı ve sabrı yeniden öğrenir. Manevi bir âleme doğru yükselerek birçok makamı müşahede eder. Bunun için önce ihrama girerek dünya hayatından sıyrılıp çıkması gerekir. Bu geçici dünyada o bir damladır ve ebediyete ulaşmak için Kâbe'ye doğru akan beyaz iman seline kendisini bırakıverir. Bu coşkulu sel onu Kâbe'ye götürür. Yeryüzünün en eski mabedi Kâbe şimdi önünde durmaktadır. O tevhidin sembolüdür. Bütün araçlar geride kalmış ve o kişi amacına ulaşmıştır. Rabbinin aşkıyla Kâbe'nin etrafında dönmeye başlar. Dualar, zikirler ve gözyaşları...

Sonra Makam-ı İbrahim tarafında iki rekât namaz kılar. Sanki bu bir şükür secdesidir. Sonra zemzemden içer. Zanneder ki zemzem içindeki ateşi söndürecek. Hayır... Zemzem, aşkın ateşini daha da artırır. Kendisini Safa ile Merve tepesine atar. Hacer validemiz gibi yürümeye ve koşmaya başlar. Allah yolunda fedakâr olma sözü verir. Bu da yetmez, Arafat'a gider, çöl sıcağı onu kavurur, yakar. Arafat bilginin sembolüdür. Orada insanlar gerçek bilgiyi; Allah'ın büyüklüğünü ve gücünü öğrenirler. Bu bilgi onları Müzdelife'ye sevk eder. Müzdelife Allah'a kulluğun/yakınlığın sembolüdür. Müzdelife yolu Mina'ya çıkar. Mina, idealist olmanın

sembolüdür. Öncelikle haksızlıklara karşı gelmenin göstergesi olarak şeytanı taşlamamız gerekir. Bu hareketiniz Allah yolunda kurban olmak anlamına gelir. Kurban keserek de bunu ilan edersiniz. Sonra tıraş ile ihramdan çıkararsınız. Ancak tekrar Kâbe'ye giderek ahdinizi yenilemeniz gerekir. Bayramın ikinci, üçüncü ve isterseniz dördüncü günü tekrar tekrar şeytan taşlamaya gidersiniz. Bu hareketleriniz mücadelenin ömür boyu süreceğini gösterir. Mekke'den ayrılacağınızda yeniden gelip veda tavafı yaparsınız. Bu tavaf sanki bir vedalaşma ve ahit yenilemektir. Artık sizin için yeni bir hayat başlamıştır.

Veda Haccı günleri

Hz. Peygamber bundan asırlarca önce hacca gitmek için Medine'den yola çıktı. (25 Zilkade 632) Dokuz gün sonra Mekke'ye ulaştı. Zi Tuva denilen yerde sabahladı, sonra Mekke'ye girdi. (5 Zilhicce 632) Umre ve hac ibadetini birleştirip kıran haccı yaptıktan sonra Mekke'den ayrıldı. (15 Zilhicce 632) Hz. Peygamber Mekke'de (hac için) yaklaşık 9 veya 10 gün kaldı, sonra da Medine'ye doğru yola çıktı. İşte bu kısa zaman diliminde neler yaşandı ve Hz. Peygamber nasıl hac yaptı sorularına doğru olarak cevap vermek gerekir. Bu konuda müstakil kitaplar yazılmıştır. Bunların en geniş İbn Hazm'ın Haccetü'l-Veda adlı eseridir. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yeni yayınlanan, "Peygamberimizle 27 Gün (Veda Haccı)" kitabı bugüne kadar yazılanların en geniş ve tafsilatlısıdır.

Kronolojik olarak Veda Haccı

Hz. Peygamber (hicretten sonra) Medine'de 9 yıl kaldı. Her yıl kurban kesti, umre dışında saçlarını kazıtmadı (tahlîk yapmadı). Çeşitli savaflara katıldı. Kur'an'ın nasıl yaşanacağını (sünneti-sistemi) öğretti. Hac dışında bütün ibadetleri tam olarak anlattı. (İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-kübra, II/172.)

Hicretin 10. yılında Hz. Peygamber Müslümanlara hep hacdan bahsetti, ihram ve hac ile ilgili bilgiler verdi. (İbn Hişam, es-Sîret, IV/248; İbn Kayyim, Zadü'l-meâd, II/103.) Zilkade ayında Medine'deki Müslümanlara kendisiyle birlikte haccetmek üzere hazırlanmalarını emretti. (Ahmed, Müsned, III/320; İbn Sa'd, age. II/172.) Çünkü Zilkade, hac için ihrama girilecek aylarındandı. Peygamberimizin hac yolculuğunu üç kısma ayırmak mümkündür:

1- Medine'den Mekke'ye yolculuk (9 gün)

Peygamberimiz Medine'den yola çıktı ve 9 gün sonra (5 Zilhicce-Pazartesi günü) Mekke'ye ulaştı. Bu yolculukta, hac ve ihramla ilgili birçok şey yaşandı ve hüküm sabit oldu. Ayrıca Peygamberimiz yolculukta coğrafya, tarih ve zaman bilinci vererek insanları âdeti hac ibadetine hazırlıyordu.

2- Mekke'de hac ibadeti (9 Gün)

Peygamberimiz yolculuğun 10. gününde Zi Tuva'dan Mekke'ye geldi. Kâbe'yi görünce dua etti ve tavaf yaptı. Sonra Safa ile Merve arasında say yaptı. Kurbanlıklarını getirmeyenlerin tıraş olup umre ihramından çıkmalarını istedi.

Hz. Peygamber sonraki 3 günde Ebtah'a gitti ve Terviye gününe kadar orada kaldı. Terviye günü Mina'ya hareket etti ve orada bir gün kaldı. Mina'daki Hayf'ta Mürselat suresi indi.

14. Gün; Peygamberimiz Arafat'a vardı. Arafat'ta hutbe irat etti, namazları cem etti, sonra vakfe yaptı. Hacıların Arefe günü oruç tutmasını yasakladı. Arafat'ta dualar edildi. Arafat günü günahların temizlenmesi ve Allah'ın hac yapanları meleklere

övmesi, anlatıldı. Sonra Müzdelife'ye hareket edildi. Peygamberimiz yolda abdest aldı ve Müzdelife'de namazları cem etti.

Hız. Peygamber sabah namazı vaktine kadar Müzdelife'de kaldı, sonra Mina'ya doğru yola çıktı ve orada cemre'yi (şeytanı) taşıladı. Bayram günü sabahı sorulan soruları cevapladı, sonra Mina'da konuşma yaptı. Kurbanları kesti, daha sonra tıraş olup (saçlarını kazıtıp) ihramdan çıktı. İhramdan çıkınca güzel kokular sürdü ve elbisesini giydi. Sonra ifaza (farz) tavafı için Kâbe'ye gitti. Peygamberimize Kâbe'de meyve suyu ikram edildi, ancak o zezem içmeyi tercih etti. Peygamberimiz Kâbe'nin örtüsünü değıştirdi.

Hız. Peygamber (s.a.s.) bayram günleri Mina'da kaldı. Her gün üç cemreye taş attı. Bayramın 4. günü taşlamadan sonra öğle namazını Mekke'deki Ebtah'da kıldı ve oraya yerleşti. Öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını orada kıldı.

3- Medine'ye dönüş (9 Gün)

19. Gün (14 Zilhicce - Çarşamba); Mekke'den ayrılma hazırlıklarına başlandı. Peygamberimiz sabah namazını Kâbe'de kıldırdı ve namazda Tur suresini okudu. Tavaftan sonra Mültezem'e vücudunu yapıştırdı ve dua etti.

20, 21 ve 22. Günler; Medine'ye doğru hareket edildi. Zi Tuvâ'da konaklandı ve sabahleyin yolculuğa devam edildi.

23. Gün; Gadir-i Hum'da konaklandı. Bazı kişiler Peygamberimize Hız. Ali'yi şikâyet ettiler. Çünkü Hız. Ali Yemen dönüşünde getirilen zekât mallarını kullanan bazı kişilere kızmış ve ağır konuşmuştu. Şikâyet edenlere karşı Peygamberimiz Hız. Ali'nin haklılığı ve ehl-ibeytin önemi ile ilgili bir konuşma yaptı. Sonraki üç günde yolculuğa devam etti.

Yolculuğun 27. günü Peygamberimiz Medine'yi gördüğünde tekbir getirdi ve dua etti. Medine'ye ulaştığında mescidin önünde devesinden indi ve mescitte iki rekât namaz kıldı. Daha sonra minbere çıktı ve bir konuşma yaptı. Hacdan sonra kendisini ziyarete gelenleri kabul etti ve onlarla konuştu. (Geniş bilgi için bk. Oral, Rıfat, Peygamberimizle 27 Gün (Veda Haccı))

Veda Haccı'ndan sonraki aylar

Peygamberimiz, Zilhicce'nin kalan günlerini, Muharrem ve Safer aylarını Medine'de geçirdi. Safer ayında hastalandı. Rebiülevvel ayının 12. Pazartesi günü Hakkın rahmetine kavuştu. (İbn Hibban, Siret, 385.)

Salat ve selam O'na ve O'nun temiz ehlibeytine ve ashabına olsun. Onun veda haccındaki şu sözleri hâlâ kulaklarımızda: "Ey insanlar, vallahi tam bilemiyorum, (ama) herhalde bu günümünden sonra bu mekânda sizinle bir daha buluşamayacağım. Benim sözümü dinleyip ondan ibret alana-başkasına aktarana Allah rahmet etsin. Nice ilim sahipleri var ki gerçekte bilgi kabiliyetleri yoktur. Nice bilgi sahipleri de var ki kendilerinden daha bilge olana giderler ve sözü aktarırlar (Siz de bunları başkalarına aktarın). Bu gününüzün, ayınızın ve beldenizin saygınlığı gibi her birinizin canı ve malı saygındır (hukuki koruma altındadır). Bilin ki kalpler üç şeyde hainlik yapmaz/yapmamalı; Allah için ameldeki samimiyette, yöneticilere nasihatte ve Müslümanların birlik/beraberliğini sağlamada (ihanet etmemeli)." (Darimi, Sünen, Mukaddime 24 (233); Vakıdî, Meğazi, II/442.)